

ר.ש.

פרוטוקול מס' 45/ג
מישיבת דעת משנה ב' של ועדת הכספים,
שהתקיימה ביום ב', כ"ט באדר א' תשי"ד 22.2.54
בשעה 12.00

נוכחים:

- י. גורי - היו"ר
- ח. אריאב
- ח. למדן
- י. פורדר
- ק. לוז
- י. בדר
- ש. דיין

מזמנים:

- מר שמעוני - עוזר למפקח על הבנקים
- מר שטנר - האפוטרופוס על נכסי נפקדים
- מר אלוני - משרד החקלאות
- ד"ר קיסרון - משרד המשפטים
- מר ספיבק - משרד האוצר

ש. בזק - מזכיר הועדה.

סדר-היום:

- א. שונות
- ב. הדיון בנכסי נפקדים.

=====

ר.ש.

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה. בדצוני להביא לחברי הועדה תוכן מכתב שקבלתי משר האוצר, בקשר להחזרת מילווה חובה שנוכה ממוסדות חינוך ותרבות, בריאות סעד וכד'. לפי הרשימות שאישרנו, אפשר יהיה לשלם לנעלי הפקדונות את הטביע להם. היום טובאת בפנינו רשימה נוספת לאישור, המסתכמת ב-13 אלף ל"י. (קרא את הרשימה).

חושבי שאנו יכולים לאשר את הרשימה שקראתי, פרט לשני סעיפים, שצריך עדיין לברר את מהותם: "קרית-יערים" ו"מפעלי העובד הציוני".

ח. אריאבי: האם במסך שלושת השבועות הקרובים יתחילו להחזיר לכל המוסדות שאישרנו כסף, לפי הפרופורציה?

היו"ר י. גורי: לפי מכתבו של שר האוצר, כבר ניתנה הוראה לחשב הכללי לשלם, וזה היה ב-17 בינואר.

מר שמעוני: לפי החלטת ועדת הכספים, היינו מעוניינים להחזיר לכל המוסדות שיש להם פחות מ-20 אלף ל"י. זה צריך לכלול גם את הרשימה הזאת, פרט לשני מוסדות שיש להם למעלה מ-20 אלף ל"י. את השאר אפשר להחזיר גם כן בשלב מוקדם.

דבר שני - היינו צריכים לברר עם מינהל מילווה המדינה, אם הם זקוקים לסכומים נוספים, מתוך ההקצבה החדשה, כדי להחזיר למוסדות שכבר העברנו אליהם. לאחר הבירור הזה עשינו חשבון שאפשר להחזיר למוסדות כדי 50% מהטביע להם, בשנה זו. אבל בזמן האחרון נודע לנו מחוגי האוצר, שכמה מוסדות גדולים החייבים לאוצר כסף פנו אליו ובקשו ממנו לפדות את המילווה שנוכה מהם כנגד החובות. אם האוצר יסכים לסידור זה, נוכל להחזיר בשנה זו לא 50% בלבד, אלא את כל סאת האחוזים, בלי להזדקק בשנה הבאה להקצבה נוספת, הסכומים עומדים כבר לרשותנו.

היו"ר י. גורי: אנו מאשרים את רשימת המוסדות שיש להחזיר להם את הסכומים המגיעים להם ממילווה החובה ששילמו, פרט לשני המוסדות שיש לברר עוד את מהותם.

***

אני רוצה להביא לידיעת חברי הועדה את המכתב שקבלתי ממבקר המדינה. הנדון: בקשת מר ח. לבנון, ראש עיריית תל-אביב - יפו, לערוך חקירה בדבר החיקונים בדירתו:

"ביום 17.1.54 פנה אלי מר לבנון, ראש עיריית תל-אביב - יפו, במכתב הבא:

"בימים האחרונים נתפרטמו בכמה מעתוני הארץ ידיעות, שבהן הובעו חשדות, כאילו ניצלתי את מעמדי בעירייה לתועלת הפרטית.

הנני פונה, איפוא, אל כב' בבקשה, כי מטעם משרדכם תיערך חקירה בענין זה.

בהתחשב עם מעמדו הציבורי של ראש עיריית תל-אביב - יפו, אבקשו להקדיש לענין זה את תשומת לבו המיוחדת ולדאוג לכך, שהחקירה תיערך בהקדם".

עניתי למר לבנון ביום 21.1.54 כדלקמן: אני מוכן לבצע את החקירה בהתאם לבקשתך, עד כמה שהיא במסגרת תפקידי; משרדי עסוק בהכנת החומר, שבמידה מסויימת כבר שימש נושא לביקורת במחלקת ההחזקה של העירייה.

החקירה בוצעה על ידי היועץ המשפטי במשרדי, שסיכם את תוצאותיה בדיון וחשבון המצורף.

על סמך החקירה הגעתי לידי המסקנות הבאות:

1. מר לבנון לא פגע בטוהר המידות, כשביצע את התיקונים בדירתו הפרטית.

התיקונים שבוצעו בדירתו של מר לבנון לא עלו - לא בטיבם ולא בהיקפם - על שיפור צנוע בדירה צנועה. ולכן יש לקבוע, שמשאלתו של סגן ראש העיר - שקיבל על עצמו חלק לא קטן מתפקיד הייצוג של העירייה - לבצע שיפורים כאלה בדירתו היתה מובנת ומוצדקת. במקרה שלפנינו היה זה מעשה במקומו, שהעירייה הקלה על סגן ראש העיר את הביצוע של עבודות כאלה בזה, שסגן ראש העיר החזיר את כל ההוצאות שבמזומן ושילם בעד החומרים אותו מחיר שהעירייה שילמה.

אילו לא קבל מר לבנון את החמרים - שערכם היה 100 ל"י בקירוב - ממחסני העירייה, אין ספק, שהיה מקבל אותם על סמך רשיון, שהרשות המוסמכת לא היתה מסרבת לתת לסגן ראש עיריית תל-אביב - יפו לשם שיפור צנוע בדירתו.

מר לבנון קבל את הצעתו של מר עטיאז, מהנדס העירייה, להתקשר עם מנהל מחלקת ההחזקה לשם ביצוע העבודה על ידי קבלנים העובדים בשביל העירייה, בלי לברוק, אם ההצעה הלמה למעשה את הנוהג המקובל ובלי לעקוב - תוך כדי ביצוע העבודות - אחרי פרטי הביצוע; עובדות אלו מסתברות במידה מסויימת מזה, שעדיין לא היה בקי בדרכי המינהל של העירייה. אני רואה בהתנהגות זו שגיאה, שבמיוחד ראש עירייה או סגן ראש עירייה צריך להימנע ממנה, אבל אינני רואה בה פגיעה בטוהר המידות.

2. מן הצורך הוא, שעיריית תל-אביב - יפו תסלק את אי-הבהירויות הקיימות לפי תוצאות החקירה בצידה לא קטנה בשטח הבנייה לטובת עובדי העירייה, או חברי מועצתה. יש צורך בהוצאת הוראות שמצד אחד יקבעו באילו מקרים, באיזו צורה ובאילו תנאים מותר לבצע לטובת העובדים עבודות, שבביצוען מעוניינת העירייה ולספק חמרים בקשר לעבודות ממין זה, ופצד אחר יאסרו ביצוע עבודות כאלה והספקת חמרים ממחסני העירייה בכל מקרה אחר.

אלה הן מסקנותיו של מבקר המדינה בענין זה. אני מציע שהמיוכנס של הוועדה בענין זה יהיה, שליחת מכתב למר לבנון, בו נודיע לו כי הוועדה רשמה לפנייה את מכתבו של ~~המבקר~~ מבקר המדינה.

בהזדמנות זו הייתי רוצה להוסיף משפט אחד: אני הייתי חושב שבכל מקרה לא צריך לעשות זאת. המסקנה הצבורית צריכה להיות לכל אדם לקבוע תחומים באופן מוחלט בין צרכי העירייה לבין צרכיו הפרטיים, גם אם ישנו איזה שהוא קשר גומלין בין שני אלה.

דברי אלה אינם גורעים ממסקנותיו של מבקר המדינה.

י. בדר:

אני קובן בודאי להסכים לדעתו של היו"ר, כי לאור הרשלנות המופרזת הקיימת המדינה, ולאור היצר הרע של הבריות לקפוץ ולהוציא מסקנות וקטרוגים על כל זכר ללא יסוד, מוטב שאדם יהיה זהיר ביותר. אבל במקרה זה אנו רואים שמדובר פשוט ביותר נעשה "טראסק" גדול במדינה - וזה ודאי גרם נזק עצום לאדם שהוא בסדר. אין זה המקרה הראשון מסוג זה במדינה, ואני חושב שכמעט אין מפלגה שלא נפגעה או שחבריה לא פגעו במישהו בהזדמנות אחרת. אני מביע את שמחתי הרבה על הצדק שנעשה ע"י מבקר המדינה בפרסמו את מסקנותיו בענין זה.

אני מצורף להצעה, שועדת הכספים רושמת לפנייה את מכתבו של מבקר המדינה.

ח. אריאב:

גם אני תומך בהצעה זו. אני גם כן שמח שמסקנותיו של מבקר המדינה היו כפי שהיו, ומסכים גם לדברי היו"ר. אבל הייתי שמח עוד יותר אילו כל אלה ~~היו~~ שדברו עליהם או מדברים עליהם, היו נוקטים באותו צעד שנקט בו מר לבנון. זה היה מסיר, לדעתי, הרבה לזות שפתיים. אינני יודע באיזה צינור אנו יכולים להעביר את המשאלה הזאת שלי, אבל הייתי מאד מעוניין שנעשה זאת.

י. פורדר:

אני, כמובן, אצטרף גם כן להצעתו של היו"ר.
אני מסכים גם להערותו. אמל לי בדמה שבזמן
האחרון קיימת נטייה מוגזמת באופן מיוחד להאשים אנשים, ללא כל בדיקה,
ואני חושב שהאנשים האחראים לאזירה הצבורית צריכים לדאוג לזה שיהיה
כבוד כלפי כל אדם - ללא תלות בעמדתו הפוליטית. בזמן האחרון ישנה קצת
תערובת של נטיות פוליטיות עם פגיעות אישיות - ואני חושב שישנה חובה
להפסיק זאת.

אני מאד שמח שלפי דעת מבקר המדינה התברר, כי
מר לבנון היה בטורד. אני מוכרח להוסיף, שלדאבוני הרב ישנם הרבה מקרים
אחרים וגם שם קיימת חובה לבדוק ולהוציא מסקנות.

ח. למדן:

אני חושבת שאי אפשר להאשים רק את האנשים
ואת הקהל, כאילו יש נטייה לפגוע. האמון
הצבורי מעורער - זוהי עובדה; ולדעתי, במצב כזה לא מספיק להטיל על
אדם אחד - ויהיה הוא הגאון הגדול ביותר כמו מבקר המדינה - ולהטיל
עליו הכל. אני חושבת שהחברה זקוקה לתקנות חיים, תקנות ברורות,
מה מותר ומה אסור. כמובן שאני מסכימה להצעת היו"ר.

היו"ר י. גורי:

אנו יכולים רק לרשום לפנינו את המכתב,
ולא יותר. כל מסקנה אחרת עשויה לגרוע
ממסקנתנו הראשונה. חושבני שיהיה נכון, אם הועדה מסכימה, להביא
לידיעתו של ראש עיריית תל-אביב שהועדה רשמה לפניו את מכתבו של מבקר המדינה.

הדיון בנכסי נפקדים

היו"ר י. גורי:

חבר-הכנסת ארם, אשר העלה את שאלת נכסי
הנפקדים והשימוש בהם על במת-הכנסת פנה אלי
ובקשני לדחות את הדיון בשאלה זו, מכיון שאין ביכולתו לבוא היום
לישיבה. לא יכולתי להענות לבקשתו, כי היא מאוחר מדי להכניס שנויים
בסדרי הדיון של הועדה. אבל סבורני שגם לאחר שנשמע את הביאורים מפי
האפוטרופוס על נכסי נפקדים, ספק אם נוכל היום לסיים את הדיון, ותהיה
עוד אפשרות לחברים שאינם נוכחים היום להשתתף בדיון.

מכיון שחבר-הכנסת ארם אינו נוכח, אקרא את
דבריו, כפי שנאמרו מעל במת-הכנסת. (קורא).

אבקש את מר שטנר להגיש את ביאוריו בשאלה זו.

מר שטנר:

בראשית דבריו ברצוני להביע את שמחתי על
העובדה, ששאלה זו מובאת לדיון באחת מועדות
הכנסת, כי לא תמיד אפשרי בדרך של פולמוס עתונאי לברר ענין כסוג זה.

בדברי חבר-הכנסת ארם מופיעה השאלה של
נפקדים שאינם נפקדים כלל וכלל. אני מוצא לנכון להסביר משהו בנידון
זה.

נכון שיש במדינת ישראל חלק של האוכלוסייה
הערבית, שהם נפקדים מבחינת חוק נכסי נפקדים - אנשים שעזבו את הארץ,
חזרו אליה בדרכים שונות, והחוק הזה חל עליהם. יתר על כן, אנשים
היושבים במשולש ואדמותיהם הנמצאות מערבה מקו ההפוגה - זאת אומרת אותו
שטח שבכבש על ידינו לפני הסכם רודוס, אדמותיהם יושבו על-ידי ישובים
עבריים נעל-ידי שיכונים; ובכדי לפתור את השאלה הזאת של נפקדים שאינם
נפקדים כלל וכלל, חוקק חוק רכישת מקרקעין. לפי החוק הזה כל קרקע שנלקחה,
חייבת רשות הפיתוח להחזיר לבעליה או קרקע אחרת, או פצויים כספיים, או
קרקע ופצויים חלק כחלק. לפי הודעת שר האוצר, ייהנו מהחוק הזה לא רק
אנשים שקרקעותיהם הוקנו לרשות הפיתוח לפי חוק רכישת מקרקעין, אלא כל
האנשים אשר קרקעותיהם הועברו לרשות הפיתוח לפי חוק נכסי נפקדים.
היינו, הממשלה החליטה לתת פצויים לאנשים אלה, שלפי החוק היא לא היתה
חייבת לתת להם פצויים. במלים אחרות: על ידי כך, כל אדם הנמצא במדינת-

ישראל, שהקרקע שלו הועברה לרשות הפיתוח באחת משתי הצורות האלה - אם לפי חוק רכישת מקרקעין או לפי חוק רכישת מקרקעין - בין אם הדבר נעשה עכשיו או לפני שנים - קבלה הממשלה על עצמה לפצות.

אין לפני המספרים המדוייקים של הנוגעים בדבר, אבל לפי השערת - וזוהי השערה בלבד - הוקנו לרשות הפיתוח כ-300 אלף דונם, לפי חוק רכישת מקרקעין, ויש להניח שהמספר הסופי יהיה בגבולות של חצי מיליון דונם. אשר לכוון פעולתה של הממשלה בעניין זה, יתכן שיהיה צורך בשנויים בחוק רשות הפיתוח, על מנת לאפשר למסור בעלות על קרקע לאנשים, תמורת הקרקע שלהם שהועברה לפי חוק נכסי נפקדים. אין הערבים האלה רוצים לקבל קרקע בחכירה, אלא בבעלות.

עכשיו לשאלה העיקרית העומדת על סדר-היום: השימוש באותה הקרקע הנמצאת בידי באפוטרופוס, והשימוש לרעה בקרקעות אלה.

לרשות האפוטרופוס לנכסי נפקדים הועברו בכפרים נטושים לחלוטין - 2,7 מיליון דונם אדמה הראויה לעיבוד. לשטח זה יש להוסיף שטח של 600 אלף דונם בנגב, שעובד בזמנו על-ידי ערבים ונמסר גם כן לעיבוד על ידינו. לזה יש להוסיף שטח של 130-180 אלף דונם, קרקעות של אנשים שברחו מכפרים ערביים, אבל הכפר, בתור שכזה, נשאר.

הקרקעות שנשארו בתוך הכפרים מוכרות לערבים, שקרקעותיהם נלקחו במקום אחר, והם נשארו מחוסרי קרקע. קרקעות אלה מהוות את האובייקט העיקרי להחכרה לערבים. השטחים של 2,7 מיליון דונם ועוד. 500 אלף דונם בנגב מהווים את האובייקט העיקרי להחכרה להתיישבות היהודית.

מתוך השטח של 3,300,000 דונם נהפכו בערך 200 אלף דונם מקרקע ראויה לעיבוד לצרכי שיכונים, אזורי תעשייה, מעברות וכד'; נשאר לנו, אם כן, שטח של 3,100,000 דונם. מזה נמסרו בחכירה להתיישבות היהודית 2,100,000 דונם, ועליהם הוקמו כ-400 נקודות ישוב חדשות. מיליון דונם קרקע ראויה לעיבוד - היא מוכרת. רוב רובן של הקרקעות האלה מעובדות על-ידי מושבים, קבוצים, גופים של ההתיישבות המעמד הבינוני וההתיישבות הפרטית. חלק גדול מהשטח הזה, בערך חצי מיליון דונם, נמצא בנגב והשאר מחוץ לנגב. ישנה חקלאות פרברית, ליד הערים, בשטחים יותר קטנים, והקרקעות מוכרות לאנשים פרטיים.

אני אבקש עכשיו את מר אלוני ממשרד החקלאות, למסור פרטים על הפרוצדורה של ההחכרה, ולפי הבדיקה שנעשתה לאחד הודעתו של שר האוצר - מה גודל השטחים שהוחכרו לפי קלסיפיקציה מסויימת - ולמי הוחכרו.

מר אלוני: פעולת ההחכרה בדרך כלל בגמרת בתחילת פברואר, והסיכומים של פעולת ההחכרה נמשכים עד סוף אפריל. מתוך כך, החומר שאני יכול עתה להביא לוועדה אינו מלא; אבל במידה שבהמשך הדיון תתעוררנה בעיות ויהיה צורך בחומר נוסף - אשמח להמציא את הסיכום הסופי של פעולת ההחכרה.

על החכרת קרקעות מחליטה הוועדה העליונה להחכרת קרקעות, המורכבת מ-7 חברים: 2 ממשרד החקלאות, 1 מקק"ל, 1 ממחלקת ההתיישבות של הסוכנות, 1 מרשות הפיתוח, 1 מן הצבא והנציג היועץ לענייני ערבים. שליך משרד ראש הממשלה. ועדה זו קובעת את העקרונות שלפיהם תוכרנה קרקעות. היא משמשת ועדה עליונה לערעורים, במידה שאזרח סבור שנפגע או קופח.

הביצוע המעשי של ההחכרה מבוצע על-ידי שלוש ועדות משנה: באפון, בתיכון ובדרום, המורכבות גם כן לפי אותן פרינציפ.

ד.ש.

אני שמח לציין שהחל מהשנה רוכזו הסמכויות של פעולות ההחברה, שהיו עד לפני שנה בידי כמה מוסדות. בפעולה משותפת שנעשתה, מונה משרד החקלאות ע"י מר שטנר כסוכן לניהול הנכסים החקלאיים השייכים לרשות הפיתוח ולאפוטרופוס לנכסי נפקדים, האפוטרופוס לנכסי גרמנים והאפוטרופוס על נכסי האויב.

מה הם העקרונות שלפיהם מוחכרות הקרקעות אתחיל במקטור היהודי. ודאי ידוע לכל החברים שהארץ כפופה לשיפוט של מועצות אזוריות ומקומיות. אנו עושים את מיטב המאמצים - ובהצלחה - לתאם את פעולת ההחכרות - גם עם הגופים הטוניציפאליים, גם עם הארגונים החקלאיים הארציים, וישנו שיתוף פעולה מלא בין משרד החקלאות לבין הגופים האלה. במשך 5 שנות עבודה, לא שמעתי כל תלונות.

לפני כל עונת החכרה מגישה המועצה האזורית את הצעותיה לחכירת הקרקעות שבתוך תחום שיפוטה, בלוויית מפה, ואם ההצעה הזאת היא על דעת כל הישובים במועצה, אנו על-פי-דוב מאשרים. אבל במידה שישוב אחד בתוך המועצה שמערער על ההחלטה הזאת - השאלה באה לדיון ולהכרעה בוועדה העליונה.

אשר לאדמות בנגב, רובן עדיין לא חולקו למועצות אזוריות ואין שם שיפוט של גופים טוניציפאליים, שם נהגו בשיטה שונה לגמרי. היות והילינו מעוניינים להחכיר שם את הקרקעות, הכרזנו שכל אדם בישראל שרוצה ללכת לעבוד אדמות בנגב יפנה אלינו - וכל הקודם זוכה. הממשלה עודדה את העיבוד בנגב ע"י מתן סובסידיה חד-פעמית, והסדר היה כזה, שמי שפנה ראשון - קבל את הקרקע הטובה יותר.

אשר להחכרות לערבים - בשטח זה יש צורך להפריד בין שני סוגי החכרות: לבידואים בנגב מסרנו 500 אלף דונם וחילקנו אותם לפי גודל השבט ולפי יכולת היצור שלו. ההסדר הזה עם הבידואים בנגב הוא הסדר זמני, עד שייקבע מהן זכויותיהם בבעלות - כי בעיה זו עדיין אינה ברורה - ועד שיימצא הסדר קבע בתוכם.

100 אלף דונאם בערך החכרנו ל-4,000 ערבים בכפרים שונים.

מה היו העקרונות לפיהם חילקנו אדמות לערבים? זכות קדימה היתה לערבים הפליטים שנשארו מחוסרי קרקע, היות ועזבו את מקומות מגוריהם עקב מלחמת השחרור, עברו לכפר אחר ונשארו מחוסרי כל רכוש. אחרי הסוג הזה בא הסוג של תושבי כפרים ערביים שלא זכו ממקום מגוריהם, אבל עקב קווי הבטחון נושלו מעל אאאאא חלק מאדמותיהם. במידה שקבלו קרקעות - קבלו אותם חיילים משוחררים מבני המיעוטים, בעיקר דרוזים וצ'רקסים. במידה שעוד נשארו אדמות, קבלו חקלאים ערבים מחוסרי קרקע, שאף פעם לא היתה להם קרקע והיו מתקיימים לפני קום המדינה ע"י כך שהם היו חוכרי קרקעות אצל אפנדיים אחרים.

ואיך עשינו זאת? - היינו עוברים מכפר לכפר, ושלשה חדשים בערך לפני מועד ההחכרה היו מחלקים שאלונים בערבית ובעברית. בשאלונים הופיעו כל הפרטים שאנו מעוניינים בהם: אם הוא היה בעל קרקע, היכן, כמה לקחו ממנו ומה הוא מבקש, מצבו המשפחתי וכד'. כל אדם שרצה לקבל קרקע - היה מגיש לנו את השאלונים. השאלונים האלה היו מופיעים בפני ועדת ההחכרות האזורית, והיא היתה מחליטה למי להחכיר ובמידה שהיו ערבים שערערו על החלוקה, היה בא העניין לוועדה העליונה.

מהי מכסת הקרקע שחילקנו? בממוצע 25 דונאם לאיש. אמנם זהו שטח קטן, אבל לא יכולנו לחלק יותר מאשר היה בידינו. היינו כפופים בחלוקה לשטח הממשל הצבאי.

יש לפני סטטיסטיקה חלקית, אבל היא תתן ודאי תמונה ברורה, כי היא מקיפה 90 כפרים ו-2500 חוכרים. ב-13 כפרים במשולש החכרנו 11,700 דונאם ל-892 חוכרים. 81 חוכרים קבלו עד 20 דונאם; 63 חוכרים קבלו מ-20-40 דונאם; 8 חוכרים - קבלו עד 75 דונאם; 6 חוכרים - בין 100-75 דונאם ו-3 חוכרים - בין 200-100 דונאם. אלה שקבלו שטחים יותר גדולים - חלק האדמה היא הררית, והשטח הראוי לעיבוד בה הוא יותר קטן.

יש לפני סטטיסטיקה על 77 כפרים נוספים בצפון הארץ. בכפרים אלה הוחכרו 34 אלף דונאם ל-1666 חוכרים. עז 20 דונאם - קבלו 1121 חוכרים; בין 20-40 - 354 חוכרים; בין 40-75 דונאם - 134 חוכרים; בין 75-100 - 37 חוכרים ובין 100-200 - 20 חוכרים.

אני מבקש להדגיש שהשטחים הגדולים ביותר לא היו אדמות מישור; באדמות מישור לא קבלו יותר מ-30 דונאם.

אני מצהיר ומודיע, שלא החכרנו אף דונאם אחד ליהודים בתוך אזור הממשלה הצבאי, פרט למקרה אחד של קציני משטרה, שהחזוה אתם התבטל בימים אלה. אלה היו בעיקר מטעים. היות ולא הוחכרו שטחים ליהודים בתוך הממשלה הצבאי - לא היה גם ביכולתם להחכיר את הקרקעות לאחרים. מתוך 4,000 חוכרים, אני מניח שיכול להיות כי כמה ערבים מסרו שטחים מסויימים לחכירת משנה, בדיוק כפי שעשו זאת ודאי יהודים מסויימים. ודאי היו מקרים כאלה.

אני קראתי גם ב"דבר" וגם ב"על המשמר" כתבות בענין זה. בקשתי מהם דבר פשוט: בחוזה החכירה ישנו סעיף, האומר שכל המחכיר החכרת משנה - החוזה שלו יבוטל. מדוע לא באתם אל המשרד האחראי ולא שאלתם על העובדות לפני שפרסמתם את הכתבות?

אשר לענין קציני המשטרה שעליו היו הכתבות, הוא חכר אצלנו אדמות טרשים, שאף חקלאי אחד לא רצה לחכור אותן, והיות והקרקעות נמצאו קרוב לשטח הממשלה הצבאי, הוא קבל רשיון להעסיק פועלים ערביים מתוך שטח הממשלה הצבאי. טענו נגדו שהוא לא העסיקם כשכירים, אלא החכיר להם את הקרקעות חכירת משנה. הודענו לאדם זה, כי אם תוך שבועיים לא יפורסמו בעתונות הכחשות או שהוא יתבע את המפרסמים למשפט - יבוטל החוזה שלו. הוא תבע אותם למשפט - ובית-המשפט החליט. על כל פנים הוא הראה לנו רשימות עבודה ושכר וכד'.

ח. למדן: לפי הדירוג שהזכיר כאן מר אלוני, האם הסוג השלישי, שמעולם לא היה לו קרקע, מגיע למשהו?

מר שטנר: אני עונה על השאלה הזאת, כי סוג זה לא אצא הגיע ולא יגיע. ישנם פועלים שכירים שהם מחוסרי קרקע, ואין להם כל סיכוי לקבל קרקע עד שלא תתגשמה תכניות השקאה גרנדיוזיות.

אני רוצה רק להודיע, כי סטטיסטיקה מלאה תוכלו לקבל רק בעוד שבועיים. הי"ר י. גרדי: אם כך, בעתיק את הדיון בשאלה זו לעוד שבועיים.

אני בוועל את הישיבה.

הישיבה נועלה בשעה 13.45